

Historien som våben: Ruslands march mod fortiden – og ind i krigen

Titel: Historien som våben: Ruslands march mod fortiden – og ind i krigen

Forfatter: Morten Lassen

Forlag: Gads Forlag (2024)

Pris: 299,95 kr.

Antal sider: 350

Anmelder: Niels Bo Poulsen

Rating: 3½ ud af fem faner

...

I den her anmeldte bog kortlægger Morten Lassen, cand.mag. i litteraturvidenskab og lektor i dansk og historie ved Københavns VUC, de nuværende russiske magthaveres instrumentalisering af landets blodige, turbulente og mangefaceterede historie samt relationen mellem den førte historiepølitik og Ruslands krig mod Ukraine.

Forfatteren skriver om bogens sigte, at: "Historien som våben er en bog om det historiesyn og den historiebrug, som har domineret og formet det russiske samfund, siden Putin kom til magten i år 2000. Begge dele har rødder langt tilbage i den russiske historie, og en af bogens centrale pointer er, at invasionen [af Ukraine i 2022] langt hen ad vejen var *business as usual* og dermed ikke burde være kommet som en overraskelse.¹ Lassen skriver endvidere, at: "Min tese i denne bog er, at hvis Rusland i kølvandet på Sovjetunionens sammenbrud havde taget et opgør med sin mørke fortid, endevendt sin histories sorteste kapitler og sat navne på både bødler og ofre, fjernet løgne og fortællinger fra historielærebøgerne, gjort endeligt op med alle myterne, med Stalin-kulten og sat en prop i propagandaen – så havde vi ikke haft en invasion af Ukraine. Derfor er truslen fra Rusland også først overvundet, når Putins og russernes historiesyn er 'besejret'."²

Det er væsentlige betragtninger. Det er da også denne anmelders vurdering, at krigens årsager i høj grad er at finde i den udbredte tro blandt russerne og særligt i Kreml på, at Rusland er skæbnebestemt til at være et imperium. Herunder at Rusland har en særlig råderet over landene i dets periferi, og at disse i høj grad er kunstige nationer. Men den påstand fortjener naturligvis dels at blive systematisk undersøgt, herunder at man også er åben overfor at diskutere andre mulige forklaringer. Og det sker desværre ikke i bogen.

Hvordan sammenhængen mellem russisk historiebrug og landets udenrigspolitiske adfærd nærmere skal undersøges, rummer *Historien som våben* ingen nærmere overvejelser om. Der er således, hverken et historieteoretisk afsæt eller en introduktion til relevante IP-teorier om, hvordan anvendelsen af fortiden spiller ind på nutidig sikkerhedspolitisk adfærd (som strategisk kultur teori ellers tilbyder en forståelse af). Ej heller rummer indledningen en disposition for resten af teksten.

Grundlæggende har bogen form af en kronologisk fremadskridende gennemgang af, hvordan historiepølitikken har ændret sig i Rusland, og hvordan disse ændringer skal ses i sammenhæng

med landets uden- og indenrigspolitik. Lassen starter med en introduktion til det sovjetiske historiesyn, bevæger sig dermed raskt gennem Jeltsin-årene, hvorpå tyngden lægges på Putins nu 25 år ved magten. Nogle temaer dukker op igen og igen, bl.a. forvirringens tid i begyndelsen af 1600-tallet. Det kan sammen med mindre brud i fortællekronologien stedvist skabe en lidt forvirrende læseoplevelse. Undervejs bliver det gjort klart for læseren, hvor stor kontinuitet, der er mellem styrets nuværende historiebrug og de sovjetiske magthaveres.

Grundlæggende set skriver Lassen godt. Han formår i sin bog at belyse en meget vigtig problemstilling. Det sker med stor detailrigdom, herunder med hyppig brug af citater og på grundlag af den eksisterende tysk- og engelsksprogede forskning i emnet. Der er således først og fremmest tale om en syntese og en dansksproget formidling af eksisterende stof, men det sker kyndigt. I betragtning af at Lassen ikke er russisktalende optræder der nærmest ingen fejl i de mange russiske begreber mm., han angiver på originalsproget.

For læsere af krigsvidenskab.dk er bogen interessant, hvis man interesserer sig for den mentale baggrund for invasionen af Ukraine og den russiske imperialisme, som Putin har stået for, nærmest helt fra hans overtagelse af magten i 2000. Styrets historiebrug handler i stort omfang om at skabe en fortælling om Rusland som et land med ret til at beherske sine nærområder, men også om et land truet af andre stormagter og med et stort behov for en stærk stat og en patriotisk, lydige (og underkuet) befolkning.

Det er belyst af andre forfattere, også på dansk, før denne tekst. Lassen gør som allerede nævnt et grundigt og solidt stykke arbejde. Han er samtidig yderst loyal mht. at bringe de forskere, han trækker på, frem i lyset i teksten. Der er meget få tekster, som denne anmelder gerne havde set inddraget, ud over dem, Lassen har anvendt.³

Jeg vil dog tro, at en del læsere risikerer at drukne i bogens mange citater og den måde, de forskellige forskere bringes i spil på. Som nævnt er detailgraden høj. Der savnes tit lidt metatekst, som kan bringe læseren forståelse af, hvor teksten er på vej hen og sætte tingene i bredere perspektiv. Forfatteren gør også sig selv en bjørnetjeneste ved ikke, at diskutere, hvad den iagttagne historiepolitik og -brug rent faktisk betyder for Ruslands ageren i verden. Han er et par gange inde på, at man også i andre lande kan finde en omfattende historiepolitik og chauvinistiske og endimensionelle udlægninger af den nationale historie, men uden at følge denne problemstilling til dørs. Hvad er det i givet fald, der gør at netop Rusland ender i krig pga. sin historiepolitik kunne man spørge. Og er det alene historiepolitikens skyld?

Et spørgsmål, som læsere af krigsvidenskab.dk ganske givet kunne have haft glæde af at læse om, er hvordan historiebruken påvirker de russiske væbnede styrker. Hvad betyder det for

militærkulturen og for doktrinudviklingen, at man hele tiden bliver tudet ørene fulde af fortællinger om landets storhed, dets borgeres patriotisme og dets hærs fortræffeligheder. Er det mon ikke med til at skabe en kultur, hvor det er svært at tale om militære fejl og dermed lære af fortidens krige? Desværre berøres emnet kun sporadisk.

Bogen kan læses af alle med interesse for Rusland og giver en god forståelse af historiebrugens rolle i den måde det russiske styre og dets ideologer kommunikerer på om landet som en naturlig og evig stormagt med ret til at bruge krig med nabolandene. *Historien som våben* kan også anvendes i undervisningssammenhæng på forsvarets uddannelser, dog primært med henblik på at bibringe empirisk viden om det russiske diktators omfattende, aldeles unuancerede og uvidenskabelige voldtægt af landets historie.

[1] Morten Lassen: *Historien som våben. Ruslands march mod fortiden – og ind i krigen*. Gads Forlag, 2024, S.9.

[2] Ibid, s.10.

[3] Her tænker jeg særligt på Gregory Carleton: *Russia – The Story of War*. Harvard University Press, 2017.

Tilføj kommentar

Du skal **logge ind** for at kommenterer på denne samtale.

0 Beskeder

Tidligste Først

Ingen beskeder i denne samtale.